

In sanctum pascha (sermo 6) [Sp.]

1.1 Ἱεραὶ μὲν ἤδη φωτὸς ἀυγάζουσι Χριστοῦ ἀκτῖνες καὶ καθαροὶ καθαροῦ πνεύματος ἀνατέλλουσι φωστήρες, οὐράνιοι δὲ δόξης καὶ θεότητος ἀνεώγασι θησαυροί· νύξ ἢ πολλή καὶ ἀμαυρὰ κατεπόθη καὶ τὸ ἀφανὲς σκότος ἐν αὐτῷ ἀνηλώθη καὶ ἡ ἀμειδίῃ θανάτου συνεστιάσθη σκιά. Ζωὴ τοῖς ὅλοις ἐφηπλώθη καὶ φωτὸς ἀπλήστου τὰ ὅλα γέμει, ἀνατολαὶ ἀνα τολῶν ἐπέχουσι τὸ πᾶν καὶ ὁ πρὸ ἑωσφόρου καὶ φωστήρων, ἀθάνατος καὶ πολὺς, ἐπανθεῖ μέγας Χριστὸς τοῖς ὅλοις ὑπὲρ ἡλίον. 1.2 Καὶ διὰ τοῦτο μακρὰ καὶ αἰώνιος καὶ ἄσβεστος ἡμῖν ἐμπολιτεύεται πᾶσι τοῖς πεπιστευκόσιν αὐτῷ λαμπρὰ ἡμέρα, πάσχα τὸ μυστικόν, τυπικῶς μὲν διὰ νόμου λειτουργούμενον, ἐνεργῶς δὲ διὰ Χριστοῦ πληρῶμενον, πάσχα τὸ θαυμαστόν, θάμβος θείας ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ἔργον, ἀληθῶς ἑορτὴ καὶ μνημόσυνον αἰώνιον, ἐκ πάθους ἀπάθεια, ἐκ θανάτου ἀθανασία, ἐκ νεκρότητος ζωὴ, ἐκ πληγῆς ἴασις, ἐκ πτώσεως ἀνάστασις, ἐκ καθόδου ἀνάβασις. 1.3 Οὕτως Θεὸς ἐργάζεται μέγала, οὕτως ἐκ τῶν ἀδυνάτων δημιουργεῖ τὰ παράδοξα, ἵνα γνωσθῇ ὅτι μόνῳ ὅσα θέλει πάντα ἔξεστιν αὐτῷ.

2.1 Αἴγυπτος μὲν οὖν τοὺς τύπους προαναγγελλέτω καὶ νόμος τὰς εἰκόνας τῆς ἀληθείας προερμηνεύτω, ἄγγελος κηρύττων μεγάλην μεγάλου βασιλέως ἐπιδημίαν, ἔνθα ὁ μὲν αἰγύπτιος ὄχλος τῶν πρωτοτόκων ἀποθνησκέτω, τὸν δὲ Ἰσραὴλ τὸ μυστικὸν αἷμα σωζέτω· πάντα ταῦτα τῶν μελλόντων σκιά, ἐν ἡμῖν δὲ τῶν εἰκόνων τὰ μορφώματα καὶ τῶν τύπων τὰ πληρώματα καὶ ἀντὶ τῆς σκιάς αὐτῆ ἡ ἀκρίβεια καὶ βεβαίωσις τῆς ἀληθείας. 2.2 Διὰ τοῦτο προώδευε νόμος ἐν τύπῳ σημαίνων τῆς ἀληθείας τὰ μορφώματα, καὶ ὁ μὲν τύπος ἐγένετο, ἡ δὲ ἀλήθεια ηὐρίσκετο· ἀμνὸς ἐξ ἀγέλης ἐκεῖ, ἐνταῦθα ἀμνὸς ἐξ οὐρανῶν, αἵματος ἐκεῖ τὸ σημεῖον καὶ τὸ ὀλίγον τοῦ παντὸς φυλακτήριον, ἐνταῦθα ὁ λόγος <καὶ> ὁ κρατὴρ θεοῦ γέμων αἵματός τε καὶ πνεύματος, πρόβατον ἐκ ποιμνῆς ἐκεῖ, ἐνταῦθα αὐτὸς ἀντὶ τοῦ προβάτου ὁ ποιμὴν.

3.1 Πῶς οὖν οὐ τὴν καθόλου σωτηρίαν τῶν ὅλων ἐπαγγέλλεται τὰ ἔργα, ὧν καὶ μόνοι οἱ τύποι εἰσι σωτήριοι; 3.2 Ἑορταζέτωσαν μὲν οὖν οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, ὡς τὸ θεῖον πνεῦμα βοᾷ, δόξαν Θεοῦ διηγούμενοι, πρῶτοι τὰς πατρῶας τοῦ θεοῦ πνεύματος ἀνατολὰς ὑποδεχόμενοι· ἑορταζέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι τῶν οὐρανῶν, καὶ πᾶς ὁ ἐπουράνιος δῆμος καὶ στρατὸς ἑορταζέτω τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς ἄνω στρατιάς βλέπων ἐπὶ κόσμον σωματικῶς ἀφικνούμενον· ἑορταζέτωσαν καὶ οἱ τῶν ἀστέρων χοροὶ τὸν πρὸ ἑωσφόρου ἀνατέλλοντα μηνύοντες, ἑορταζέτω καὶ ἡ ἀμετρήτοις βάθει καὶ πλάτει μετρούμενος, ἑορταζέτω καὶ ἡ ἀλμυρὸν θαλάσσης ὕδωρ ἱεροῖς ἵχνεσι καὶ βάσει τιμημένον, ἑορταζέτω καὶ ἡ γῆ θείῳ λουσαμένη αἵματι, ἑορταζέτω καὶ πᾶσα ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἰς τὴν καινὴν παλιγγενεσίαν δι' ἀναστάσεως ἀναψυχομένη. 3.3 Τοῦτο τὸ πάσχα, κοινὴ τῶν ὅλων πανήγυρις, πατρικοῦ θελήματος ἐπὶ κόσμον ἀποστολή, Χριστοῦ περὶ γῆν ἔνθεος ἀνατολή, ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων αἴδιος ἑορτὴ, τοῦ παντὸς κόσμου ἡ ἀθάνατος ζωὴ, θανάτου θανατηφόρος πληγὴ, ἀνθρώπων ἡ ἄφθαρτος τροφή, καὶ τῶν ὅλων ἡ οὐράνιος ψυχὴ, οὐρανοῦ καὶ γῆς ἱερὰ τελετὴ, παλαιὰ καὶ καινὰ προφητεύουσα μυστήρια, ἐν γῆ μὲν ὁρατῶς βλεπόμενα, ἐν οὐρανοῖς δὲ νοούμενα.

4.1 Διὰ τοῦτο προσκυρούμενοι τοῖς τὰ καινὰ καὶ παλαιὰ μετὰ γνώσεως ἱεραῶν μεμημεμένοις, ὡς μὲν οὖν διὰ βραχέων ἐπορίσαμεν εἰπεῖν τοιαῦτα ἢ τοῦ πάσχα

δημοτελής έορτή· ίνα δὲ καὶ κατὰ μέρος ἐστιαθῶμεν τοῦ λόγου, οὐ τὰ γήϊνα ἀλλὰ τὰ ἐπουράνια σιτούμενοι, φάγωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ λογικὸν πάσχα μετὰ ἐπιθυμίας πνευματικῆς, μεθ' ἧς αὐτὸς ὁ Κύριος ἐπεθύμησε φαγεῖν μεθ' ἡμῶν εἰπών· "Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα μεθ' ὑμῶν φαγεῖν τὸ πάσχα". Φέρε δὴ, πρῶτον ἀναλαβόντες διὰ βραχέων εἶπω μεν τί νόμος καὶ τί νόμου χρεῖα, διὰ τί δὲ μετ' Αἴγυπτον νόμος· δεύτερον τί τὸ πάσχα τὸ ἐξ Αἰγύπτου ὀρμώμενον καὶ τίς ὅλη ἢ περὶ τοῦ πάσχα οἰκονομία καὶ τί τὸ πᾶν καὶ περὶ τοῦ παντὸς τοῦ πάσχα μυστήριον.

5.2 Παραθήσομεν δὲ πρῶτον αὐτὴν τὴν γραφήν, ἵνα ἐκ παραβολῆς καὶ ἐκ παραθέσεως ἕκαστα βλέπωμεν τῶν θεωρημάτων· Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωυσῆν καὶ Ἄαρων ἐν γῆ Αἰγύπτου λέγων· Ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτός ἐστιν ὑμῖν ἐν τοῖς μηνσὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Λάλησον πάση συναγωγῇ υἱῶν Ἰσραὴλ λέγων· Τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν πρόβατον κατ' οἴκους πατριῶν, πρόβατον κατ' οἰκίαν. Ἐὰν δὲ ὀλίγοι ᾧσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὥστε μὴ ἰκανοὺς εἶναι εἰς τὸ πρόβατον, προσλήψεται μετ' αὐτῶν τὸν γείτονα τὸν πλησίον αὐτοῦ κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν· ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν αὐτῷ ἀριθμηθήσεται εἰς πρόβατον. Πρόβατον τέλειον ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν· ἀπὸ τῶν ἀρνῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἐρίφων λήψεσθε.

Καὶ ἔσται ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου, καὶ σφάζουσιν αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἑσπέραν. Καὶ λήφονται ἀπὸ τοῦ αἵματος καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν καὶ ἐν τοῖς οἴκοις ἐν οἷς ἂν φάγωσιν ἐν αὐτοῖς. Καὶ φάγονται τὰ κρέα ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ὀπτὰ πυρὶ, καὶ ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων φάγονται. Οὐκ ἔδεσθε ἀπ' αὐτῶν ὠμὸν οὐδὲ ἠψημένον ὕδατι, ἀλλ' ὀπτὰ πυρὶ, κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδοσθίοις. Οὐ καταλείψεται ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸ πρωί· καὶ ὅσπου οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ. Τὸ δὲ περιλειπόμενον ἕως πρωὶ ἐν πυρὶ κατακαύσετε. Οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό· αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμένα, καὶ τὰ ὑποδήματα ὑμῶν ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαὶ ὑμῶν ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν· καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς. Πάσχα ἐστὶ Κυρίου. Καὶ διελεύσομαι ἐν γῆ Αἰγύπτου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ καὶ πατάξω πᾶν πρωτότοκον ἐν γῆ Αἰγύπτου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν Αἰγυπτίων ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν· ἐγὼ Κύριος. Καὶ ἔσται τὸ αἷμα ὑμῖν ἐν σημείῳ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν ἐν αἷς ἔστε ἐκεῖ· καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα καὶ σκεπάσω ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτρίψαι, ὅταν παίω ἐν γῆ Αἰγύπτου. Καὶ ἔσται ἡ ἡμέρα αὕτη ὑμῖν εἰς μνημόσυνον, καὶ ἑορτάσατε αὐτὴν ἑορτὴν Κυρίῳ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν· νόμιμον αἰώνιον ἑορτάσατε αὐτήν. Ἐπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε ἐπὶ πικρίδων. Καὶ πάλιν εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἄαρων λέγων· Οὗτος ὁ νόμος τοῦ πάσχα· πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. Πάντα οἰκέτην τινὸς καὶ ἀργυρώνητον περιτέμης αὐτὸν καὶ τότε φάγεται ἀπ' αὐτοῦ. Πάροικος καὶ μισθωτὸς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. Ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρωθήσεται· οὐκ ἐξοίσετε ἐκ τῆς οἰκίας ἐκείνης τῶν κρεῶν ἕξω. Καὶ ὅσπου οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ. Πᾶσα συναγωγὴ Ἰσραὴλ ποιήσει αὐτό. Πᾶς ἀπερίτμητος οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. Νόμος εἷς ἔσται τῷ ἐγγωρίῳ καὶ τῷ προσελθόντι προσηλύτῳ ἐν ὑμῖν.

6.1 Ἡ μὲν θεία γραφὴ οὕτως μυστικῶς τὴν ἱερὰν ἑορτὴν προεθέσπισεν, ἡμεῖς δὲ ἤδη καθ' ἕκαστον ἀκριβῶσομεν τῶν ἀνεγνωσμένων, εὐχαῖς ὑμετέραις ἔραυνῶντες τῶν γραφῶν τὰ κεκρυμμένα μυστήρια, καὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν τῶν γεγραμμένων οὐκ ἀναιροῦντες, τὴν δὲ ἀκρίβειαν τῶν μυστηρίων διὰ τῶν τύπων θεωροῦντες. 6.2 Καὶ γὰρ καὶ τὴν σκηνὴν τῷ Μωϋσεῖ τὸ θεῖον πνεῦμα ἐντέλλεται ποιῆσαι "καθ' ὃ δείξω σοι, φησί, παράδειγμα"· οὕτως τυπικῶς ὁρῶ μενόν ἐστὶ καὶ μυστικῶς τὸ κατὰ τὸ πρωτότυπον καὶ πρωτογενὲς παράδειγμα νοούμενον. 6.3

Λέγωμεν δὴ πρῶτον τί οὗτος ὁ μὴν ἢ ἀρχὴ τῶν μηνῶν, διὰ τί δὲ οὗτος ὁ μὴν ὁ τοῦ πάσχα ἐστὶ πρῶτος ἐν τοῖς μηνῶσι τοῦ ἐνιαυτοῦ· δεύτερον τί τὸ πρόβατον τῆ δεκάτη τοῦ μηνὸς λαμβανόμενον, καὶ τὸ πρόβατον τέλειον ἐνιαύσιον, τίς ὁ γείτων καὶ τίς ὁ προσλαμβανόμενος πλησίον, διὰ τί δὲ μέχρι τῆς τεσσαρεσκαδεκάτης συντηρεῖται τὸ πρόβατον, εἶτα πρὸς ἐσπέραν θύεται· "καὶ σφάζουσιν αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος συναγωγῆς υἰῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἐσπέραν"· τί τὸ αἷμα τὸ ἐπὶ τοὺς δύο σταθμούς καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν, διὰ τί δὲ ἐν νυκτὶ τὰ κρέα ἐσθίουσι, καὶ ταῦτα ὅπτα πυρί, οὔτε ὠμόν οὔτε ἠψημένον ἐν ὕδατι· ἢ τί τὸ "Κεφαλὴν σὺν ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδοσθιδίοις", διὰ τί δὲ "ὄστοῦν οὐ συντρίψετε"· καὶ τίνα τὰ ἄζυμα μετὰ πικρίδων, διὰ τί δὲ "μετὰ σπου δῆς ἔδεσθε" τὸ πάσχα· τίνες αἱ ὀσφύες αἱ περιεζωσμένοι καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶ καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσὶ, καὶ τί τὸ "Πάσχα Κυρίου" καὶ τὸ "αἷμα σημεῖον ἐπὶ τῶν οἰκιῶν ἐν αἷς ἐστε ἐκεῖ καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα καὶ σκεπάσω ὑμᾶς καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτρίψαι, ὅταν παίω ἐν γῆ Αἰγύπτου", διὰ τί δὲ "ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε"· διὰ τί ὁ μὲν ἀλλογενὴς οὐ βρώσεται, ὁ δὲ οἰκογενὴς περιτιμηθήσεται, τί δὲ τὸ "Ἐν οἰκίᾳ μίᾳ βρωθήσεται, καὶ ἔξω ἐκ τῶν κρεῶν οὐκ ἐξοίσετε, καὶ ὄστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ. Πᾶς ἀπερίτμητος οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. Πᾶσα συναγωγὴ ποιήσει αὐτό-τίς ἢ συναγωγὴ-. Νόμος εἷς ἔσται τῷ ἐγχωρίῳ καὶ τῷ προσελθόντι προσηλύτῳ· εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐπ' ἀμφοτέρων νόμος".

7.1 Οἱ μὲν οὖν τύποι καὶ τὰ σύμβολα καὶ τὰ μυστήρια, ἐν Ἰσραὴλ μὲν ὁρατῶς γινόμενα, ἐν ἡμῖν δὲ πνευματικῶς τελεσιουργούμενα. Μικρὰ δὴ περὶ τούτων διαλεχθέντες οὕτως ἐπαγάγωμεν τὰ τῆς ἀληθείας μυστήρια· τίς μετὰ τὸν νόμον Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιδημία, διὰ τί δὲ ἦλθε καὶ μετὰ σώματος· τί τὸ πάσχα ὁ ἐπεθύμησε φαγεῖν μεθ' ἡμῶν, διὰ τί δὲ ὁ λόγῳ νεκροὺς ἀναστήσας οὐχὶ καὶ πάντῃ τῷ θανάτῳ ἐπετίμησε ζῶν, διὰ τί δὲ καὶ ὅλως ὑπέμεινε θάνατον διὰ ξύλου· τίς ἢ ἄκανθα ἦν ἐστεφανώσατο, ἢ τί τὸ ὄξος ὃ ἔπιε καὶ ἡ χολή, καὶ τίς ἢ ἀνοιγομένη πλευρὰ ἐξ ἧς ἔρρευσε αἷμα καὶ ὕδωρ· διὰ τί εὐχεται παρελθεῖν τὸ ποτήριον ὃ πάντως ἦλθε πιεῖν· τίνας οἱ λησταὶ οἱ συγκρεμάμενοι, καὶ τίς ὁ ἐξ ἀμφοτέρων ἐν τῷ παραδείσῳ· διὰ τί τὸ πνεῦμα παρακατατίθεται ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ πατρὸς, τὸ δὲ σῶμα ἐν τῷ καινῷ μνημείῳ, τί ἦν τὸ ἐσόμενον "ἐν τῷ παραδείσῳ" καὶ γινόμενον "σήμερον"· τίς ἢ τριήμερος ἦν ὑπὸ γῆν ἔμεινε, διὰ τί δὲ πρῶται αὐτὸν ὀρώσιν αἱ γυναῖκες καὶ εὐαγγελιζόμενος λέγει· "Γυναῖκες χαίρετε". Ταῦτα ἡμῶν τῆς ἱερᾶς ἑορτῆς τὰ ἐδέσματα, αὕτη ἢ τράπεζα ἢ πνευματικὴ, αὕτη ἢ ἀθάνατος τροφή καὶ τρυφή· ἐπισιτισάμενοι δὲ τὸν ἄρτον τὸν ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ πίνοντες τὸ τῆς εὐφροσύνης ποτήριον, αὐτὸ τὸ ζέον καὶ ἔμπυρον, αἷμα μὲν δὴ ἄνωθεν θερμῷ τυπωθὲν πνεύματι, λόγῳ ἀναλαβόντες <εἶπωμεν> πρῶτον μὲν τίς νόμος καὶ τίς νόμου οἰκονομία, οὕτως γὰρ γνωσόμεθα ἐκ παραβολῆς τίς λόγος καὶ τίς λόγου ἐλευθερία. Νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως ποικίλων καὶ ἀναγκαίων δογμάτων ἀθροισμὸς ἐστὶ, πάντων ἐρασιμὸς κοινωφελὴς τῶν ἐν τῷ βίῳ καλῶν, μίμημα μυστικὸν τῆς ἐν οὐρανῷ πολιτείας, λύχνοι καὶ λυχνίαὶ καὶ πῦρ καὶ φῶτα τῆς ἄνω λαμπαδουχίας τὰ τιμήματα.

9.2 Νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως θεοσεβείας τὸ προτύπωμα, εὐτάκτου πολιτείας τὸ πρόσταγμα, τῆς πρώτης ἀμαρτίας τὸ κώλυμα, τῆς μελλούσης ἀληθείας τὸ αἶνιγμα.
9.3 Νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως αἰγυπτίας πλάνης τὸ κολαστήριον, δακτύλῳ Θεοῦ καταγραφόμενον, ἄλλως γὰρ ὁ ὑψηλὸς βραχίων ἐτηρεῖτο.
9.4 Νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως εὐσεβείας ἀρχηγός, δικαιοσύνης ὀδηγός, τυφλῶν φωτισμός, ἀφρόνων ἔλεγχος, νηπίων παιδαγωγός, ἀγνωμονούντων δεσμός, σκληροτραχήλων χαλινός καὶ τῶν ἑτεροζυγούντων ἀνάγκης ζυγός.
9.5 Νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως ἄγγελος Χριστοῦ, πρόδρομος Ἰησοῦ, κῆρυξ καὶ προφήτης μεγάλου βασιλέως, σοφὸν παιδευτήριον,

ἀναγκαῖον γυμνάσιον, κοσμικὸν διδασκαλίον, δόγμα ἐμπρόθεσμον, παρερχόμενον μυστήριον. 9.6 Νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως τῆς μελλούσης χάριτος συμβολικὴ καὶ αἰνιγματώδης ἐπιτομή, ταῖς εἰκόσιν ἀπαγγέλλουσα τὴν τελειότητα τῆς μελλούσης ἀληθείας, ταῖς θυσίαις τὸ ἱερεῖον, τῷ αἵματι τὸ αἶμα, τῷ ἀμνῶ τὸν ἀμνόν, τῇ περιστερᾷ τὴν περιστεράν, τοῖς βωμοῖς τὸν ἀρχιερέα, τῷ ναῶ τὸ τῆς θεότητος καταγώγιον, τῷ περιβωμίῳ πυρὶ ὄλον ἄνωθεν τοῦ κόσμου τὸ φῶς.

10.1 Νόμος μὲν δὴ ὧδε ἡμῖν μυστικῶς προώριται· ἔρχεται δὲ μετὰ Αἴγυπτον ἀναγκαίως νόμος, ὑλομανούσης ψυχῆς καὶ αἰγυπτιαζούσης καρδίας ἐκκόπτων τὰ ἀόρατα κακὰ μοσχεύματα, τέμνων ἀρότρου δίκην τὰς ἔνδον πυκνάς καὶ δασείας ἀκάνθας τῶν λογισμῶν, ἀροτροτεμῶν καὶ αὐλακηδὸν σχίζων τὰ τῆς ψυχῆς βάθη, προοδοποιῶν καὶ νεάζων τὴν ψυχὴν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ οὐρανοῦ θεοῦ λόγου καὶ σπόρου· διὸ καὶ εἰκότως βοᾷ τὸ θεῖον πνεῦμα· "Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα καὶ μὴ σπεῖρετε ἐπ' ἀκάνθας". 10.2 Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πάσχα μυστικῶς πρῶτον ἐξ Αἰγύπτου ἄρχεται, τῆς σκοτεινῆς εἰδωλολατρίας ἢ πρώτη ἐκκοπή καὶ τῆς ἀθέου εἰδωλομανίας ἢ μυστικὴ ἀποτομή καὶ τῶν τῆς πλάνης πρωτοτόκων σπερμάτων ἢ νυκτερινὴ καὶ ἔνδικος πληγή.

11.1 Ἐπασχε μὲν οὖν καὶ Αἴγυπτος ὁμολογουμένως τὴν τῶν πρωτοτόκων πληγὴν καὶ πᾶς ὁ προγενὴς ἀπέθνησκε δῆμος, ἵνα ὁ μὲν σκληροτράχηλος Φαραὼ καὶ οὕτω βραδέως παιδευθῇ ταῖς πρώταις πληγαῖς μὴ πεπαιδευμένος, ὁ δὲ Ἰσραὴλ καὶ ἐν τούτοις παραδόξως σωθῆ, καὶ Θεὸς ἐν πᾶσι δοξασθῇ· Αἰγύπτῳ μὲν οὖν τὸ πάθος ἐν πληγῇ, τῷ δὲ Ἰσραὴλ τὸ πάσχα ἐν ἑορτῇ, διὸ καὶ ὀνομάζεται ἑορτὴ πάσχα Κυρίου. Πολλὰ καὶ ἕτερα τῆς μελλούσης Θεοῦ φιλανθρωπίας μυστήρια, ἔχει γὰρ ὧδε πᾶς ὁ περὶ τούτων λόγος· Αἴγυπτος μὲν ἢ πολλὴ καὶ μέλαινα τῆς σκοτεινῆς καὶ βαθείας πλάνης ἐστὶν εἰκὼν, ἐκεῖθεν γὰρ τὰ πρῶτα τῆς ἀπάτης ρεύματα, μόσχοι καὶ ἰχθύες καὶ ὄρνιθες καὶ θηρία καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ζῶα θεοποιούμενα καὶ θεολογούμενα· ὅταν δὲ ἢ ἐξ οὐρανῶν ἔνδικος ὀργὴ ἀποκαλυφθῇ καὶ ὁ μέγας θυμὸς ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐφαπλωθῇ, τότε πρῶτον ἢ δεισιδαίμων καὶ εἰδωλομανὴς πλάνη παταχθήσεται· "Ἐν γὰρ πᾶσι, φησί, θεοῖς τῶν Αἰγυπτίων ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν· ἐγὼ Κύριος". Εἰς δὲ τὰ πρωτότοκα πάντα ἢ πληγῇ, ἐπειδὴ τὰ πρεσβεῖα τῶν χρόνων ἐκδικοῦντες ἑαυτοῖς πρεσβύτερα πάντων ἔσχον καὶ τὰ τῆς εἰδωλολατρίας δουλεύματα. Σκοτεινὴ δὲ καὶ κατὰ νύκτα ἢ πληγῇ, σκοτεινὰ γὰρ καὶ σκυθρωπὰ καὶ ἀμειδῆ καὶ ἀφεγγῆ καὶ ἀνήμερα τῶν σκοτεινῶν ἔργων καὶ δαιμόνων τὰ δικαιωτήρια· "Δώσω" γὰρ φησι "τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, αἶμα πῦρ ἀτμῖς· ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶμα πρὶν ἔλθειν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ", καί· "Οὐ, φησὶν, οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν Κυρίου· ἵνα τί ὑμῖν αὕτη ἢ ἡμέρα Κυρίου; Καὶ αὕτη ἐστὶ σκότος καὶ οὐ φῶς. Ὃν τρόπον γὰρ ἂν φύγη ἀνὴρ ἀπὸ προσώπου λέοντος καὶ συναντήσῃ αὐτῷ ἄρκος καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἀπερείσῃται χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν τοῖχον καὶ δάκῃ αὐτὸν ὄφεις, καὶ οὐχὶ σκότος ἢ ἡμέρα Κυρίου καὶ οὐ φῶς, καὶ σκοτὶα καὶ οὐκ ἔστι φέγγος ἐν αὐτῇ." Τὸ δὲ "αἶμα εἰς σημεῖον" τῆς τοῦ Χριστοῦ σφραγίδος τὸ ἔναιμον μυστήριον· "σημεῖον" δὲ, οὐπω αὐτὸ τὸ ἀληθές, ἀλλὰ μελλούσης ἀληθείας τὸ σημεῖόν ἐστι σημεῖον· ὅσοι γὰρ ἔχουσι τὸ σημεῖον τὸ δι' αἵματος ἐπὶ τῶν ψυχῶν ὡς ἐπὶ τῶν οἰκιῶν ἐντετυπωμένον ὁμοῦ καὶ κεχρισμένον, τούτους πάντας ἢ ὀλοθρεύουσα πληγὴ παρελεύσεται· "Ἐν αἷς γὰρ οἰκίαις, φησὶν, ἐὰν σκέψηται τὸ αἶμα, σκεπάσω ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτρίψαι, ὅταν παίω ἐν γῇ Αἰγύπτῳ".

15.2 Τὸ μὲν οὖν "αἶμα ὡς σημεῖον" φυλακτήριον· τὸ δὲ "ἐν ταῖς οἰκίαις" ὡς ἐν ταῖς ψυχαῖς, τοῦτο γὰρ ἐστὶ θεοῦ πνεύματος τὸ ἐκ πίστεως ἱεροπρεπές

οϊκητήριον· τὸ δὲ "σκεπάσω ὑμᾶς" τῶν ἐκτάσεων χειρῶν Ἰησοῦ αἱ σκεπάζουσι τοὺς πιστεύοντας ἄπληστοι ἐπιβολαί.

16.1 Τὸ μὲν δὴ κοσμικὸν καὶ καθόλου τοῦ πάσχα τοιόνδε ἐστὶ μυστήριον, ἄκουε δὲ καὶ ὡς δυνατόν ἐστιν ἡμῖν κατὰ μέρος θείαν τελετὴν διηγουμένοις· τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς ὅπως ἔχει περὶ τούτων, Θεὸς καὶ ὁ τὸ ἱερὸν πάσχα ἐν ἑαυτῷ καὶ δι' ἑαυτοῦ κοσμήσας οἶδε λόγος, ἡμῖν δὲ ὡς ἀνθρώποις συγγνώμην διδόνθω, ἔάν, ἀγαπητοί, ὄντως παρασφαλῶ μεθα. Λέγωμεν δὴ ἄνωθεν ἀναλαμβάνοντες πρῶτον μὲν <τί> ὅδε ὁ μὴν ἀρχὴ μηνῶν καὶ διὰ τί ὁ τοῦ πάσχα μὴν πρῶτός ἐστιν ἐν τοῖς μηνσὶ τοῦ ἔνιαυτοῦ.

17.2 Ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενος Ἑβραίων λόγος τοῦτον φησι τὸν καιρὸν εἶναι ἐν ᾧ ὁ τῶν ὄλων τεχνίτης καὶ δημιουργὸς Θεὸς τότε ἐδημιούργησε τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο εἶναι τῆς κτίσεως τὸ πρῶτον ἄνθος, τοῦ κόσμου τὸ κάλλος, ὅτε τὸ πανδαίδαλον ἄγαλμα κατὰ νοῦν ἑαυτοῦ ὁ δημιουργὸς ἐμμελῶς εἶδε κινουμένον. Τεκμαίρονται δὲ οὐρανῶν εὐταξίαις καὶ ὠρῶν εὐκρασίαις καὶ ἡλίου εὐνομίαις καὶ φωτὸς μὴ μειουμένου ἀνατολαῖς, καὶ μὴν καὶ καρπῶν ἐκβολαῖς καὶ φυτῶν ὄρμαῖς καὶ δένδρων εὐανθέσιν ἀναδρομαῖς καὶ ποιμνίων ἤδη τικτομένων γοναῖς, ὅτε χλοηφορεῖ μὲν ἤδη πᾶσα ἡ γῆ, ἀνθηκομεῖ δὲ καὶ δένδρα ἐπίγονα εἰς ἐκβολὴν ὠδίνοντα καρπούς, ὅτε ζευγὸς ἐξ ἀρότρου λύσας γεωργὸς ἀνέπαυσε ἀρμα μυκώμενον καὶ τοὺς θείους καρπούς ἐπὶ τὴν γῆν καταβαλὼν τὰς οὐρανίους ἐκδέχεται ἄνωθεν πηγᾶς, ὅτε λευκὸν ἤδη ποιμὴν ἐκ ποιμνίων ἀμέλγει γάλα καὶ μελιττουργοὶ τοὺς γλυκεῖς μηνίους βλάπτουσι κηρούς, ὅτε ναυτίλος ἤδη χαροποιηθεὶς θαλάσσης καταθρα σύνεται καὶ φιλοκερδέσει τέχναις γλαυκοῦ κατατολμᾷ κύματος, τὴν δὴ τῶν ὄλων εὐνομίαν καὶ τὴν τοῦ παντὸς εὐταξίαν καί, ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν εὐκληρίαν ταύτην εἶναι τὴν πρώτην ἀπαρχήν, <καί> τὴν τοῦ ἔνιαυτοῦ ἀρχὴν τὴν γλυκεῖαν τοῦ ἔαρος ἡδονήν. 17.3 Ἐγὼ δὲ οὐδὲ τούτοις τοῖς λόγοις ἀπιστῶ, νομίζω δέ, ὃ καὶ μᾶλλον πεπίστευκα, διὰ τὴν τοῦ πάσχα πνευματικὴν ἑορτὴν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν καὶ πρώτην ἡγεμονίαν παντὸς τοῦ χρόνου καὶ αἰῶνος νενομίσθαι τόνδε τὸν μῆνα τοῦ πάσχα ἐν ᾧ τὸ μέγα τοῦτο τελεσιουργεῖται καὶ ἱερούρ γεῖται μυστήριον, ἵνα ὡς ὁ Κύριος τῶν πάντων νοητῶν τε καὶ ἀοράτων πρωτόγονός ἐστι καὶ πρωτότοκος ἀπ' ἀρχῆς, οὕτως καὶ ὅδε ὁ μὴν ὁ τὴν ἱερὰν τετιμημένος τελετὴν πρῶτος γενένηται τοῦ ἔνιαυτοῦ καὶ παντὸς αἰῶνος ἀρχή. 17.4 Ἐνιαυτὸς δὲ οὗτος ὃν ἡ θεία γραφὴ βοᾷ· "Κηρύξαι ἔνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν".

18.1 Πρόβατον τὸ θῦμα τὸ ἱερὸν· "Αὐτὸς ὡς πρόβατον" γὰρ φησιν "ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφωτος", καὶ Ἰωάννης· "Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου". Τέλειον δὲ τὸ πρόβατον καὶ ἔνιαυσιον· τέλειον μὲν ὡς ἐξ οὐρανῶν, ἔνιαυσιον δὲ ὡς ἐν γῆ· ἔνιαυτός γὰρ χρόνου μέτρον ἐν γῆ, ἑαυτὸν ἐπιλαμβάνων καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνακυκλούμενος καὶ τῇ εἰς ἑαυτὸν περιόδῳ περιφορᾷ τὸν ἀμέτρητον αἰῶνα μιμούμενος. Λαμβάνεται δὲ τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνός, καὶ πάνυ συμβολικώτατα· διάστημα γὰρ εὐαγγελίου νόμος, νόμου δὲ τὸ κορυφαϊότατον δόγμα ἢ δεκάλογος, μετὰ δὲ τὰς δέκα τοῦ νόμου ἐντολὰς τότε τὸ πρόβατον ἔρχεται τὸ μυστικὸν τὸ ἐκ τῶν οὐρανῶν. Τηρεῖται δὲ τὰς διαμέσους ἡμέρας, αἰνιττόμενον τῇ γραφῇ ἐν μέσῳ τοῦ χρόνου μέχρι τοῦ πάθους ἐν τῇ τοῦ σώματος ἐπιδημίᾳ τοῦ πάσχα, καὶ τὴν σύλληψιν ἣν ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιερέως συλληφθεὶς ἐτηρεῖτο. Ὁ δὲ προσλαμβανόμενος εἰς τὸ πρόβατον ὁ πλησίον εἰμὶ γείτων ἐγὼ· ὑπὸ σοῦ γάρ, ὦ Ἰσραήλ, τὸ πρόβατον οὐκ ἐχωρήθη. Εἶτα δὲ τὸ πρόβατον πρὸς ἐσπέραν θύεται· καὶ γὰρ ἐπὶ δυσμᾶς τοῦ ἡλίου καὶ ὁ ἱερός ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ

φονεύεται. Σφάξουσι δὲ αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος συναγωγῆς υἰῶν Ἰσραήλ· ὁ ἄπιστος γὰρ Ἰσραήλ ἔνοχος γέγονεν ἐκείνου τοῦ τιμίου αἵματος, ὁ μὲν γὰρ πάλαι φονεύων, ὁ δὲ μέχρι νῦν ἀπιστῶν· διὸ καταμαρτυρεῖται αὐτῶν τὸ θεῖον πνεῦμα καὶ βοᾷ λέγον· "Αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις". Τὸ δὲ αἷμα ἐπὶ τὴν φλιὰν ὡς ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν ὡς ἐπὶ τῶν δύο λαῶν.

25.2 Οὐ γὰρ ἀρνεῖται ὁ σωτὴρ πρὸς σὲ πρῶτον, ὦ Ἰσραήλ, ἀπεσταλμένος· "Οὐ γὰρ ἀπεστάλην, φησί, πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ". ἐγὼ δὲ ὡς κυνίδιον ἀλλοτρία τραπέζη παρεκαθεζόμεν, τὸν μὲν ἄρτον μήπω φαγεῖν δυνάμενος, τὰς δὲ ψυχίας τὰς ἐκπιπτούσας ἀναλέγων παράσιτος ἀλλοτρίας τροφῆς· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔγνωσ τὸ μάννα τὸ ἐκ τῶν οὐρανῶν, εἰς ἐμὲ ὁ ἄρτος διὰ τῆς πίστεως μετετέθη καὶ ὁ ἀντὶ κυνὸς υἱὸς ἤδη γιγνόμενος [...].

26.1 Ἐν νυκτὶ δὲ τὰ κρέα ἐσθίεται· ἔδν γὰρ τὸ τοῦ κόσμου φῶς ἐπὶ τῷ μεγάλῳ σώματι τοῦ Χριστοῦ· "Λάβετε, φάγετε, τοῦτο μοῦ ἐστι τὸ σῶμα". Τὰ δὲ κρέα ὀπτὰ πυρί· ἔμπυρον γὰρ λογικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ· "Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί ἤθελον, εἰ ἤδη ἀνήφθη;". Οὐκ ὠμὸν τὸ κρέας, ἵνα εὐκατέργαστος ἦ ὁ λόγος καὶ εὐπρόσφορος καὶ εὐπαράδεκτος· οὐδὲ ἐν ὕδατι ἠψημένον, ἵνα μὴ ὑγρὸς ἦ μηδὲ ὑδατώδης ὁ λόγος μηδὲ ἐκλελυμένος. Κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐντοσθίοις, [...] ὡς ἀόρατος βουλή, πόδες ὡς ἄνθρωπος. 29.2 Κεφαλὴ σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐντοσθίοις, ἀρχὴ καὶ μεσότης καὶ τέλος, πάντα συνέχων καὶ συσφιγγων καὶ συγκολλῶν ἐν ἑαυτῷ ἀλύτοις δεσμοῖς, γενόμενος ἀληθῶς "μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων".

29.3 Κεφαλὴ σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐντοσθίοις, Θεὸς, λόγος καὶ ἄνθρωπος ἐν γῆ. 29.4 Κεφαλὴ σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐντοσθίοις, ὕψι καὶ βάθει καὶ πλάτει <*> καὶ γῆς καταρριζώματα. 29.5 Κεφαλὴ σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐντοσθίοις, νόμος καὶ λόγος καὶ ἀποστολοί, νόμος ὡς ἀρχὴ καὶ λόγος ὡς βουλή καὶ ἀποστολοί ὡς πόδες· "Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ".

30.1 Ὅστέον δὲ οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα γνωστὴ ἦ ἡ ἀνάστασις ἢ μετὰ σώματος· "Βάλε" γάρ φησι "τοὺς δακτύλους σου εἰς τοὺς τῶν ἡλῶν τύπους, ἵνα γνῶς ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει". Ἔζυμα μετὰ πικρίδων ἔδεσθε· πικρὰ γὰρ σοὶ ἢ πικρῶν ἔργων τὰ μυστήρια· "Ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι, τὴν χώραν ὑμῶν ἀλλοτρίοι ἐνώπιον ὑμῶν κατεσθίουσι, καὶ ἠρήμωται κατεστραμμένη ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων". Ἔδεσθε μετὰ σπουδῆς τὸ πάσχα· ἐγρηγορέναι γὰρ καὶ ἐπινενηφέναι δεῖ ἅπαντα τὸν μέλλοντα προσιέναι τῷ μεγάλῳ σώματι. Αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι· παυσάσθωσαν αἱ διὰ γενέσεως πηγαὶ λελυμέναι, <αἱ> σαρκῶν περιπλοκαὶ καὶ αἱ ῥυπαρώδεις ἡδοναί. Τὰ ὑποδήματα ὑμῶν ἐν τοῖς ποσίν· ὀρθοτομοῦσαι βάσεις, στηρίγματα ἀχώλευτα· ἀληθείας γὰρ ριζώματα.

34.2 Τὰ ὑποδήματα ὑμῶν ἐν τοῖς ποσίν ὑμῶν, ἃ Μωϋσῆς μὲν ὑπελύσατο, Ἰησοῦς δὲ ὑπέδησατο· "Λῦσαι" γάρ φησι "τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου", ἵνα τὸ παρερχόμενον τοῦ νόμου δηλωθῆ, "Οὐδὲ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὸν ἱμάντα τῶν υποδημάτων αὐτοῦ λῦσαι", ἵνα τὸ πάντοθεν περιεσφιγμένον τοῦ λόγου μηνυθῆ. 35.1 Αἱ βακτηρίαι ὑμῶν ἐν ταῖς χερσίν ὑμῶν, τῆς θείας δυνάμεως τὰ σημεῖα, τῆς λογικῆς ἰσχύος τὰ ἐρείσματα, ῥάβδος ἢ διὰ Μωϋσέως, ῥάβδος ἢ διὰ Ἀαρῶν, ῥάβδος ἢ καρυῖνη, ῥάβδος ἢ τεμοῦσα βάθη θαλάσσης, <ῥάβδος> ἢ γλυκάνασα πικρίαν πηγῶν, ῥάβδος ἐφ' ἣν τὰ ἐπτὰ πνεύματα τὰ ἅγια ἀνεπαύσατο τοῦ Θεοῦ· "Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως,

πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, <πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας>, πνεῦμα φόβου Θεοῦ ἐμπλήσει αὐτόν". Τὸ δὲ πάσχα πάσχα Κυρίου· τί τούτου σαφέος τερον ἐξεβόησε τὸ πνεῦμα, ὅτι πάσχα οὐ τύπος, οὐχ ἱστορία, οὐ σκιά, ἀλλὰ πάσχα ἀληθῶς Κυρίου; Τὸ δὲ αἷμα εἰς σημεῖον, σημεῖον δὲ τῆς μελλούσης ἀληθείας, τοῦ ἀληθινοῦ πνεύματος τὸ πρωτοτύπωμα, τὸ μίμημα τοῦ μεγάλου χρίσματος. Καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα καὶ σκεπάσω ὑμᾶς· ἐσκέπασας ἀληθῶς, Ἰησοῦ, ἀπὸ τῆς πολλῆς ἀπωλείας, καὶ χεῖρας ἐξέτεινας πατρικάς, ἐκάλυψας ἡμᾶς ἐντὸς τῶν περυγῶν σου τῶν πατρικῶν, αἷμα θεῖον ἐπὶ γῆς πηγάσας ταῖς ἐναίμοις σου καὶ φιλανθρώποις σου σπουδαῖς, καὶ τὰς τῆς ὀργῆς παρήγαγες ἀφ' ἡμῶν ἀπειλάς, καὶ τὰς πρώτας ἡμῖν ἄνωθεν ἀνταπέδωκας διαλλαγᾶς. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἄζυμα ἐσθιέτωσαν ἑπτὰ ἡμέρας, τὴν ἑβδοματικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου μελετῶντες περίοδον καὶ τὴν [ἐπίγειον] ἐπὶ γῆς ἔννομον ἐσθιόντες τροφήν· "ἡμῶν δὲ τὸ πάσχα τέθυται Χριστός" καὶ τὸ νέον φύραμα τῆς ἱεράς αὐτοῦ συγκράσεως ἀπειλήφαμεν ὅλοι δυνάμει κρείττονι ἀναζυμωθέντες καὶ ἀναφυραθέντες αὐτοῦ τῷ πνεύματι.

Ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὴν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν <*> τῇ κεκραμμένη ζύμῃ ἀναζυμώσας ἀναλόγως τρία μέτρα τῆς σεμιδάλεως. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τούτου τοῦ πάσχα ὁ μὲν ἀλλογενὴς οὐ βρώσεται, οὐ γὰρ βάλλω τοὺς μαργαρίτας τοῖς χοίροις, οὐ δίδωμι τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, ὁ δὲ πάλαι δουλεύων ἐν ἁμαρτίαις τὴν καρδίαν περιτμηθήσεται, καὶ τῆς πικρᾶς δουλείας ἀπαλλαγείς οὕτω μετ' εὐγενείας τῷ μυστηρίῳ προσελεύσεται καὶ τότε μετ' ἐλευθερίας τὸ πάσχα βρώσεται ἐλευθερίως· "Χριστός γὰρ ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς" δουλείας καὶ "κατάρας, κατάρα γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν". Ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρωθήσεται καὶ ἔξω τῶν κρεῶν οὐκ ἐξοίσετε, μία γὰρ ἐστὶν ἡ συναγωγή καὶ μία ἐστὶν ἡ οἰκία, τοῦτ' ἐστὶν ἡ μία ἐκκλησία, ἐν ἣ τὸ ἱερόν σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐσθιέται, καὶ διὰ τοῦτο ἔξω τῆς μιᾶς οἰκίας– ἐκκλησίας–τὰ κρέα οὐκ ἐκβληθήσεται, ὁ δὲ ἀλλαχοῦ ἐσθίων ὡς ἀσεβῆς καὶ κλέπτῃς κολασθήσεται. Νόμος εἷς ἔσται τῷ ἐλευθέρῳ καὶ προσηλύτῳ· ὅπου Χριστός, ἐλευθερία, πάντων ἰσηγορία, ἰσονομία, ἰσοτιμία· τιμῷ πάντες ἡγοράσθησαν αἷματι. Διὰ τοῦτο "οὐκέτι εἶ δοῦλος", οὐκέτι Ἰουδαῖος, ἀλλ' ἐλεύθερος· πάντες γὰρ ἐν Χριστῷ γεγονάμεν ἐλεύθεροι. Ἄκουε μὲν γὰρ δὴ, ἄκουε μετὰ τοὺς τύπους καὶ τὴν νομικὴν οἰκονομίαν τίς καὶ πόση ἢ μετὰ <τὸν νόμον> Χριστοῦ ἐπιδημία ἐπὶ γῆς. Τίς ἢ Χριστοῦ ἐπιδημία; Δουλείας ἀποφυγῆ, παλαιᾶς ἀνάγκης ἀπαλλαγῆ, ἐλευθερίας ἀρχῆ, υἰοθεσίας τιμῆ, ἀφέσεως ἁμαρτημάτων πηγῆ, ἀθάνατος ἀληθῶς ἐν πᾶσι ζωῆ. Ὅρων ἡμᾶς ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ θανάτου τυραννουμένους καὶ δεσμοῖς φθορᾶς λυομένους ὁμοῦ καὶ δεσμουμένους, ῥέοντας εἰς τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἀνυπόστροφον ὁδόν, ἐλθῶν καὶ λαβῶν <*> τοῦ πρώτου πλάσματος ἐν βουλαῖς πατρι καίς, οὐκ ἀγγέλους, οὐκ ἀρχαγγέλους τὴν ὑπὲρ ἡμῶν λειτουργίαν ἐνεχείρισεν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λόγος ὅλον τὸν ἀγῶνα τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνεδέξατο πειθόμενος ταῖς πατρῴαις ἐντολαῖς.

45.2 Ἀπροσίτου δὲ ὄντος τοῖς ὅλοις ἀκράτου θείου πνεύματος, ἵνα μὴ πάντα συμπαθῆ ταῖς ἀμιγέσι τοῦ πνεύματος ἐμβολαῖς, αὐτὸς ἐκῶν ἑαυτὸν συστειλας ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ μέγεθος πᾶν τῆς θεότητος εἰς ἑαυτὸν συναθροίσας καὶ συναγαγῶν, τοσοῦτος ἦλθεν ὅσος ἠθέλησεν, οὐ μειούμενος ἐν ἑαυτῷ οὐδὲ ἐλαττούμενος οὐδὲ τῇ δόξῃ δαπανούμενος· δυνάμει δὲ πατρῴας ὑπερβολῆς ὁ μὲν εἶχεν οὐκ ἀπώλεσεν, ὁ δὲ οὐκ εἶχε προσλαμβάνων, τοσοῦτος ἦλθεν ὅσος ἤμελλε χωρεῖσθαι. 45.3 Ἐπεὶ δὲ ἔδει τι καὶ δοχεῖον γενέσθαι τοῦ θείου πνεύματος, ἵνα οἱ πρῶτοι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τε καὶ οὐσίας μετὰσχῶσι <*> διυλίσας καὶ συναριθμήσας, τὸ μὲν ὅσον περισσὸν ἦν καὶ θολερὸν ἀποβράσας καὶ ἀποχωρίσας, τὸ δὲ ὅσον καθαρὸν καὶ διαυγὲς καὶ εἰλικρινὲς περιλάμψας καὶ περιαστράψας καὶ περιαιγάσας καὶ πυρώσας καὶ παστῶσας καὶ παρθενώσας καί, ὡς εἶπεῖν, ἐξαγγελλώσας, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην

εικόνα σωματικῶς ἑμορφουῖτο, πνευματικὴν μὲν ἔχων τὴν ἀνατολήν, σωματικὴν δὲ προσλαμβάνων τὴν μόρφωσιν. 45.4 Διὸ καὶ μυστικώτατα αὐτὸν ἢ γραφὴ ἐπεσημήνατο· "Ἴδου" γάρ φησιν "ἀνὴρ, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ", ἀνατολὴ μὲν ὡς ἐν πνεύματι, ἀνὴρ δὲ ὡς ἐν σώματι· "Πνεῦμα γὰρ Κυρίου ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δυνάμεις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς ὑψίστου". παραδόξου δὲ καὶ θείας οὔσης τῆς γενέσεως, εἰκότως καὶ τὸ πνεῦμα τεθαύμακε λέγον· "τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;" 46.1 Τεσσάρων δὲ ὄντων τῶν τῆς θεότητος ἡγεμονικῶν ὀνομάτων, δι' ὧν μάλιστα τὸ θεῖον πνεῦμα πιστεύεται, κυριότητος καὶ θεότητος, υἰότητος καὶ βασιλείας αἰωνίου, ὅρα μὴ μόνον ταύτας τὰς ἀρετὰς καὶ δόξας λαβεῖν ἐτιμήθη. Καὶ πρῶτόν γε ὅρα αὐτοῦ τὸν Κύριον. "Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου". Ὁρᾷς αὐτοῦ τὰ παρὰ τοῦ Κυρίου τὸν Κύριον, ὅρα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· "Αὐτὸς με ἐπικαλέσεται πατέρα κἀγὼ θήσομαι αὐτὸν πρωτότοκον", καί· "Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· αἴτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου". Ὁρᾷς αὐτοῦ τὸν υἱὸν καὶ πρωτότοκον καὶ μονογενῆ, ὅρα καὶ τὸν Θεόν· "Ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ σὲ διαβήσονται καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται καὶ ἐν σοὶ προσκυνήσουσι καὶ ἄκοι λουθήσουσιν ἐν χειροπέδαις δεδεμένοι, σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεός, ὅτι ἐν σοὶ ὁ Θεός ἐστιν". Εἶδες αὐτοῦ τὸν Θεόν, ἴδε αὐτοῦ καὶ τὸν βασιλέα αἰώνιον· "Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἢ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου· ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου". Ἐώρακας αὐτοῦ τὸν βασιλέα, ὅρα μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν τῶν δυνάμεων Κύριον· "Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος τῶν δυνάμεων αὐτὸς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης". Ὁρᾷς αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν τῶν δυνάμεων Κύριον, ἴδε ἐκ περιόντων αὐτοῦ καὶ τὸν ἀρχιερέα αἰώνιον· "Ὡμοσε Κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα".

46.2 Εἰ δὲ καὶ Κύριος καὶ Θεὸς καὶ υἱὸς καὶ βασιλεὺς καὶ Κύριος τῶν δυνάμεων καὶ ἀρχιερεὺς αἰώνιος, ὅτε θέλει "καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ τίς γινώσεται αὐτόν;" Τὸ δὲ "καὶ ἄνθρωπος" δηλώνει καὶ προϋπαρχόντως ὅτι καὶ Θεός. Καὶ ἵνα μὴ κατὰ τὰς τῶν ἀνθρώπων δόξας αὐτόματον καὶ χωρὶς γενέσεως φάσμα ἢ πνεῦμα τῆ γῆ ἐπιδημηκέναι δόξη, ἄκουε αὐτοῦ καὶ τὸ παιδίον γενόμενον· "Ἀκούσατε δὴ οἶκος Δαυὶδ· μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἄνθρωποις, καὶ πῶς Κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; Δίδωσι Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ", καί· "Ἦθελον εἰ ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι· διότι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλήs ἄγγελος, θαυμαστός σύμβουλος, Θεὸς ἐξουσιαστήs, ἀρχὼν εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος". 47.1 Θεὸς μὲν δὴ καὶ ἄνθρωπος οὗτος ὁ μέγας Ἰησοῦς ἐπεδήμησεν ἡμῖν, ἀπιστεῖτω μηδεὶς, καὶ πνεῦμα ἡγεμονικὸν ἐχωρήθη ὑπὸ ἀνθρώπου σώματος.

47.2 Καὶ γὰρ τὴν πρώτην τοῦ πατρὸς πνοὴν τὴν μυστικὴν ἐχώρησεν Ἄδὰμ ἔτι γῆ καὶ πηλὸς ὢν, οὐ γὰρ βλάπτεται τὸ θεῖον πνεῦμα τῷ σώματι βουλήs Θεοῦ συνῆφθαι· εἰ δὲ ὁ πρῶτος χοῦς τὸ ἱερὸν ἐχώρει πνεῦμα, ἐψυχώμενον σῶμα τὴν ἀθάνατον Χριστοῦ ἐχώρησε ζωὴν. 47.3 Εἰ μὲν οὖν πνεῦμα μόνον ἐπεδήμησε τῆ ἀμαρτία καὶ τῷ θανάτῳ δεδουλωμένον, περισσὴ ἂν ἦν οὕτως ἡ μεγάλη τοῦ σώματος ἐπιδημία, μήτε τῆς ἀμαρτίας μήτε τοῦ θανάτου νενικημένου· ἔδει δὲ καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἀναιρεθῆναι καὶ τὸ σῶμα ἐλευθερωθῆναι. 47.4 Καὶ διὰ τοῦτο "αὐτὸς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ δόλος εὐρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ". 48.1 Αὐτὸς οὖν τὸ

πρῶτον ἐκεῖνο τὸ πτωχὸν καὶ νεκρὸν ἐνεδύσατο σῶμα, διὸ καὶ βοᾷ περὶ αὐτοῦ τὸ πνεῦμα· "Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτοῦ οὐδὲ δόξα, καὶ εἶδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον ἐκλείπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων", "ἐν γὰρ ὁμοιώματι τῆς σαρκὸς ἅμαρ τίας χωρὶς ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν", δείξας ὅτι "οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες". Ἐθεράπευσε οὖν καὶ πάντα ἡμῶν τὰ σώματα τῶν ἀρρωστημάτων, καὶ τὰ κατὰ μέρος τῶν νοσημάτων ἐξουσία δυνάμεως ἰάσατο, ἵνα πληρωθῇ· "Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός· ἐκάλεσά σε ἐν δικαιοσύνῃ, κρατήσω τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς σου, καὶ ἐνισχύσω σε· ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους μου εἰς φῶς ἐθνῶν ἀνοίξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν πεπεδημένους καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθη μένους ἐν σκότει· ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, τοῦτό μοι ὄνομα", "Ἀκούσατε κωφοὶ λόγους βιβλίου, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν σκότει φῶς ἀνέτειλε", "Τότε ἀλεῖται χωλὸς ὡς ἔλαφος, καὶ τρανὴ δὲ ἔσται γλῶσσα μογιλάων". Ἐπειδὴν δὲ κατὰ μέρος τὰ τῆς κακίας αἰρεθῆ, "Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος εἰς νίκος. Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον;" Τοῦτο ἦν τὸ πάσχα ὃ ἐπεθύμησεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Ἰησοῦς παθεῖν· πάθει πάθους ἠλευθέρωσε καὶ θανάτῳ θάνατον ἐνίκησε καὶ διὰ τῆς βλεπομένης τροφῆς τὴν ἀθάνατον αὐτοῦ ζωὴν ἐχορήγησεν. Αὕτη ἡ σωτήριος ἐπιθυμία τοῦ Ἰησοῦ, οὗτος ὁ ἔρως ὁ πνευματικώτατος, δείξει μὲν τοὺς τύπους ὡς τύπους, τὸ δὲ ἱερὸν σῶμα τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἀντιδοῦναι· "Λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι μου τὸ σῶμα· λάβετε, πίετε, τοῦτό ἐστι μου τὸ αἷμα, ἡ καινὴ διαθήκη, τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν". 49.2 Διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιθυμεῖ τοσοῦτον 49.2 φαγεῖν ὅσον ἐπιθυμεῖ παθεῖν, ἵν' ἡμᾶς τοῦ δια βρώσεως πάθους ἐλευθερώσῃ. 50.1 Καὶ διὰ τοῦτο ξύλον ξύλῳ ἀντιρριζώσας, καὶ τὴν πάλαι πονηρὰν χεῖρα ἀσεβῶς ἐκταθεῖσαν <*> τὴν ἑαυτοῦ ἄχραντον εὐσεβῶς προσηλώσας, ὅλην ἔδειξεν ἐν αὐτῷ ἀληθῶς τὴν ζωὴν κρεμαμένην. Σὺ μὲν, ὦ Ἰσραήλ, οὐκ ἐδυνήθης φαγεῖν, ἡμεῖς δὲ μετὰ γνώσεως ἀκαταλύτου πνευματικῆς ἐφάγομεν καὶ φάγοντες οὐκ ἀποθνήσκομεν. Τοῦτό μοι φυτὸν εἰς σωτηρίαν αἰώνιον, τούτῳ τρέφομαι, τούτῳ συνεστιῶμαι.

51.2 Τούτου ταῖς μὲν ρίζαις ὑπορριζοῦμαι, τοῖς δὲ κλάδοις συνεκτείνομαι, τῇ δὲ δρόσῳ φαιδρύνομαι, τῷ δὲ πνεύματι ὡς ὑπὸ ἀνέμου ἐντροφῶν γεωργοῦμαι. 51.3 Τούτου τῇ σκιᾷ ὑπεσκήνωσα καὶ τὸν πολὺν καύσωνα διαφυγῶν ἔνδροσον ἔχω κατάγειον. 51.4 Τούτου τοῖς μὲν ἄνθεσι συνανθῶ, τοῖς δὲ καρποῖς τελείως συνήδομαι, τοὺς δὲ ἐξ ἀρχῆς μοι τετηρημένους καρποὺς ἀκωλύτως τρυγῶ. 51.5 Τοῦτό μοι πεινῶντι τροφή, καὶ διψῶντι πηγὴ, καὶ σκέπη γεγυμνωμένῳ, οὗ καὶ τὰ φύλλα πνεῦμα ζωῆς, οὐκέτι μοι φύλλα συκῆς. 51.6 Τοῦτό μοι Θεὸν φοβουμένῳ φυλακτήριον, καὶ σαλευομένῳ στήριγμα, καὶ ἀγωνιζομένῳ βραβεῖον, καὶ τρόπαιον νενικηκότι. 51.7 Τοῦτό μοι ἄτραπος ἢ στενή, τοῦτο ἢ τεθλιμμένη ὁδός. 51.8 Τοῦτο κλίμαξ Ἰακώβ καὶ τῶν ἀγγέλων πορεία, ἐφ' ἧς ἄκρας ἀληθῶς ἐστήρικται ὁ Κύριος. 51.9 Τοῦτο δένδρον οὐρανόμηκες ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνέβαινεν, ἀθάνατον φυτὸν στηρίξας ἑαυτὸν ἐν μέσῳ οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ἔδρασμα τῶν ὄλων, στήριγμα τοῦ παντός, ἔρεισμα τῆς ὅλης οἴκου μένης, σύμπλεγμα κοσμικόν, τῆς ποικίλης καὶ ἀνθρωπίνης οὐσίας συνεκτικόν, ἀοράτοις γόμοις τοῦ πνεύματος συνηλω μένον, ἵνα τῷ θεῷ συναρμοσθὲν μηκέτι λυθῇ. 51.10 Ἄκραις μὲν κορυφαῖς τῶν οὐρανῶν ἐπιψαύων, τὴν γῆν δὲ στηρίζων ποσί, τὸ δὲ πολὺ καὶ μέσον πνεῦμα τοῦ ἀέρος πανταχόθεν χερσὶν ἀμετρήτοις περιλαβὼν, ὅλος ἦν ἐν πᾶσι καὶ πανταχοῦ. 51.11 Γεμίσας δὲ δι' ἑαυτοῦ τὸ πᾶν, πρὸς ἀερίους ἀρχὰς γυμνὸς ἀνταπεδύσατο.

52.2 Καὶ πρὸς ὀλίγον μὲν βοᾷ παρελθεῖν τὸ ποτήριον, ἵνα δείξῃ ἀληθῶς ὅτι "καὶ ἄνθρωπος" ἦν· μεμνημένος δὲ δι' ὃ ἀπεστάλη, πληρῶσαι τὴν οἰκονομίαν

βουλόμενος εἰς ἦν ἀπεστάλη, βοᾷ πάλιν· "Μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημά σου". "Τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής". 53.1 Οἷα δὴ τὸν ὑπὲρ ψυχῆς τρέχων ἀγῶνα τὸν ἐπινίκιον, πρῶτον μὲν τὴν ἱερὰν κεφαλὴν ἀκάνθαις ἐστεφανώσατο, ὄλην τὴν παλαιὰν κατάραν τῆς γῆς ἀνελών καὶ τὸ δι' ἀμαρτίαν ἀκανθῶδες πλεονάσαν τῇ θείᾳ κεφαλῇ πάλιν ἐξημερῶν. 53.2 Τὴν δὲ πικρὰν καὶ ὀξειαν τοῦ δράκοντος χολὴν ἐκπιών, ὅλας ἡμῖν τὰς ἀφ' ἑαυτοῦ γλυκεῖας ἀντεκέρασε πηγᾶς. 53.3 Τὸ γὰρ ἔργον τῆς θηλείας λῦσαι θελήσας καὶ τὴν ἐκ πλευρᾶς πρότερον ρεύσασαν ἐπισχεῖν θανατηφόρον, ἤδη τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ ἐστόμωσε πλευράν, ἐξ ἧς τὸ ἱερὸν ἔρρευσε αἷμα καὶ ὕδωρ, τὰ τέλεια τῶν πνευματικῶν γάμων τῶν μυστικῶν καὶ υἰοθεσίας καὶ παλιγγενεσίας τὰ σημεῖα.

53.4 "Αὐτὸς γὰρ ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί", τὸ μὲν ὕδωρ ὡς "ἐν πνεύματι", τὸ δὲ αἷμα ὡς "ἐν πυρί".

54.1 Τότε δὴ συνεκτείνονται αὐτῷ δύο λησταί, εἰς δὲ δύο λαοὺς φέροντες ἐν ἑαυτοῖς τὰ σημεῖα, ὧν ὁ μὲν εἷς ἐκ μεταβολῆς εὐγνωμονεῖ καὶ μετὰ ὁμολογίας ἐξομολογεῖται καὶ πρὸς τὸν δεσπότην εὐσεβεῖ, ὁ δὲ ἕτερος κινεῖται σκληροτράχηλος ὧν καὶ ἀγνωμονεῖ πρὸς τὸν δεσπότην καὶ οὐκ εὐσεβεῖ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἀμαρτήμασιν ἐμφιλοχωρεῖ. 54.2 Εἶτε καὶ οἱ δύο ψυχῆς εἰσιν οὗτοι λογισμοί, ὧν ὁ μὲν ἕτερος ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀμαρτήμασι μεταβάλλεται καὶ πρὸς τὸν δεσπότην ἀποδύεται, διὸ καὶ τῆς ἐκ μετανοίας φιλανθρωπίας καὶ τιμῆς ἀξιοῦται, ὁ δὲ ἕτερος ἀναπολόγητος, ὅτι καὶ ἀμετάθετος καὶ μέχρι τέλους ἐστὶ ληστής.

55.1 Ὡς δὲ τέλος εἶχεν ὁ κοσμικὸς ἀγὼν καὶ πάντα πανταχόθεν διήθλησε νικήσας, μήτε ὡς θεὸς ἐπαιρόμενος μήτε ὡς ἄνθρωπος νενικημένος, ἔμμενεν ἐν μεθορίῳ ὄλων ἐρριζωμένος, τρόπαιον ἐπινίκιον αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ προπομπέων καὶ θριαμβέων. 55.2 Τότε τῆς ὑπομονῆς ἐπιμόνης ἐθαμβώθη τὸ πᾶν· τότε οὐρανοὶ μὲν ἐσαλεύθησαν, ἀρχαὶ δὲ ἐκινήθησαν, ὑπερκόσμιοι θρόνοι καὶ νόμοι, τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς μεγάλης δυνάμεως ὀρώντες κρεμάμενον, μικροῦ δ' ἂν ἐξέπεσον καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ, τὸν πρὸ ἐωσφόρου βλέποντες ἀπλούμενον, ἐσβέσθη δὲ παρ' ὀλίγον καὶ τὸ τοῦ ἡλίου πῦρ, τὸ μέγα βλέπον τοῦ κόσμου φῶς ἀμαυρούμενον· τότε ἐσχίσθησαν πέτραι τῆς γῆς, τοῦ Ἰσραὴλ ἀγνωμοσύνην καταβοῶσαι ὅτι· Μὴ ἔγνωσ τὴν πέτραν τὴν πνευματικὴν, ἐξ ἧς ἀκολουθήσας ἔπινες, ἐρράγη δὲ τοῦ ναοῦ τὸ καταπέτασμα, συμπάσχον καὶ μηνύον τὸν οὐράνιον ἀληθῶς ἀρχιερέα, μικροῦ δ' ἂν ὅλος ὁ κόσμος συνεχύθη καὶ τῷ φόβῳ τοῦ πάθους συνελύθη, εἰ μὴ τὸ θεῖον πνεῦμα ἐνεφύσησεν ὁ μέγας Ἰησοῦς εἰπών· "Πάτερ, παρακατατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου εἰς τὰς χεῖράς σου". 55.3 Κλονουμένων γὰρ τῶν ὄλων καὶ δονουμένων σεισμῶ τῷ φόβῳ, πάντων τε σαλευομένων, πάλιν ἀναβαίνοντος τοῦ θείου πνεύματος, τρόπον <τινὰ> ψυχούμενον καὶ ζωοποιού μενον καὶ στηριζόμενον πάλιν ἔστη τὸ πᾶν.

56.1 Ὡς τῆς θείας ἐκτάσεως τῆς ἐν πᾶσι καὶ πανταχοῦ, ὡς τῆς διὰ πάντων ἀπλουμένης σταυρώσεως. Ὡς μόνε μόνων ἀληθῶς δι' ὄλων ὄλε, ἐχέτωσάν σου τὸ πνεῦμα οὐρανοί, ὁ δὲ παράδεισος τὴν ψυχὴν· "Σήμερον" γὰρ φησὶν "ἔσομαι μετὰ σοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ", τὸ δὲ σῶμα ἡ γῆ. Μεμέρισται ὁ ἀμερῆς, ἵνα τὰ πάντα σωθῆ, ἵνα μηδὲ ὁ κάτω τόπος τῆς θείας ἐπιδημίας ἀμύητος ᾖ· "Εἶδος μὲν αὐτοῦ οὐκ εἶδομεν, φωνὴν δὲ αὐτοῦ ἠκούσαμεν". Ἔλυσε μὲν οὖν καὶ παρὰ τὸν βίον τοὺς τοῦ θανάτου δεσμοὺς ἐξουσία χρώμενος βασιλικῆ, ὡς τε· "Λάζαρε δεῦρο ἔξω", καί· "Ἡ παῖς ἐγείρου", ἵνα αὐτοῦ καὶ τὸ ἐν δυνάμει ἐπιτακτικὸν δηλωθῆ· διὸ δὴ καὶ ὄλον ἑαυτὸν

φέρων ἔδωκε τῷ θανάτῳ, ἵνα τὸ ἀδήφαγον θηρίον καὶ ὁ ἄπληστος δεσμός ὅλως ἐν ἑαυτῷ νεκρωθῆ. Τῷ ἀναμαρτήτῳ σώματι ἐζήτει πανταχοῦ τὰς ἰδίας τροφάς, μήπου ἡδονή, μήπου ὀργή, μήπου παρακοή, μήπου ὅλως ἡ παλαιὰ ἁμαρτία ἢ πρώτη τοῦ θανάτου τροφή. "Κέντρον" γάρ φησι "τοῦ θανάτου ἢ ἁμαρτία". ὡς δὲ οὐδὲν εὑρίσκειν ἐν αὐτῷ θανάτου θρηπτικόν, ὅλως ἐν ἑαυτῷ κλεισθεὶς καὶ ἀτροφία λυθεὶς αὐτὸς ἐαυτῷ θάνατος ἐγίγνετο. Ὡς δὲ καὶ πολλοὶ τῶν δικαίων εὐαγγελιζόμενοι καὶ προφητεύοντες καὶ τὸν ἐν ἀναστάσει πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν <*>, ὁ δὲ καὶ τὴν τριήμερον ὑπὸ γῆν ὑπομόνην ἐνέσχετο, ἵνα ὅλον καὶ πᾶν σώση τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, τὸ πρὸ νόμου, <τὸ διὰ νόμου,> τὸ δι' ἑαυτοῦ.

58.2 Τάχα δὲ καὶ ἵνα ὀλόκληρον ἐξαναστήσῃ τὸ ζῶον, ψυχὴν καὶ πνεῦμα καὶ σῶμα, διὰ τοῦτο καὶ τριημερεύει.

59.1 Ἀναστάντα δὲ αὐτὸν πρῶτον ὀρώσιν αἱ γυναῖκες· ὡς γὰρ πρώτη τὴν ἁμαρτίαν τὴν ἐν κόσμῳ ἤγαγε γυνή, οὕτω καὶ πρώτη τῷ κόσμῳ ζωὴν ἐπαγγέλλει. 59.2 Διὸ καὶ ἀκούουσι τὴν ἱερὰν φωνήν· "Γυναῖκες χαίρετε", ἵνα ἡ πρώτη λύπη διὰ τῆς χαρᾶς τῆς ἀναστάσεως καταποθῆ.

60.1 Ἐπιμείνας δὲ πρὸς ὀλίγον καὶ τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ἀνάστασιν βεβαιώσας δίδωσιν εἰς πίστιν ἀναστάσεως καὶ τοῖς ἀπιστοῦσι, ἵνα αὐτοῦ ἢ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις πιστευθῆ μετὰ σώματος. Ὡς δὲ ὅλην τὴν εἰκόνα ἐν ἑαυτῷ φέρων ἐνεδύσατο καὶ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀναστολησάμενος μετέθηκεν εἰς τὸν ἐπουράνιον ἄνθρωπον, τότε συνανέβαινον αὐτῷ καὶ ἡ εἰκὼν συγκεκραμένη εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

61.2 Βλέπουσαι δὲ αἱ δυνάμεις τὸ μέγα μυστήριον, συναναβαίνοντα ἤδη ἄνθρωπον [ἐν] θεῷ, ἐγκελευόμεναι ἐβῶν μετὰ χαρᾶς ταῖς ἄνω στρατιαῖς· "Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης". Αἱ δὲ ὀρώσαι τὸ καινὸν θαῦμα, ἄνθρωπον συγκεκραμένον θεῷ, ἀντιβοῶσι καὶ λέγουσι· "Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;" Αἱ δὲ πάλιν ἐρωτηθεῖσαι ἀνταπεκρίναντο· "Κύριος τῶν δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, ἰσχυρὸς καὶ κραταῖος καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ".

62.1 Ὡς τῆς χορηγίας τῆς μυστικῆς, ὡς τῆς πνευματικῆς ἑορτῆς. Ὡς πάσχα θεῖον ἀπ' οὐρανῶν ὀδεῦσαν μέχρι γῆς καὶ ἀπὸ γῆς πάλιν ἀναβαῖνον εἰς οὐρανοὺς. 62.2 Ὡς κοινὸν τῶν ὅλων ἐόρτασμα, κοσμικὸν πανηγύρισμα, ὡς τοῦ παντὸς χαρὰ καὶ τιμὴ καὶ τροφή καὶ τρυφή, δι' ἧς ὁ μὲν σκοτεινὸς θάνατος κατελύθη, ἡ δὲ ζωὴ τοῖς ὅλοις ἐφηπλώθη, καὶ ἀνεψώχθησαν πύλαι οὐρανῶν, καὶ θεὸς ἄνθρωπος ἐφάνη καὶ ἄνθρωπος θεὸς ἀνέβη, δι' ὃν ἐρράγησαν ἄδου πύλαι καὶ κλειθρα ἐλύθησαν ἀδαμάντινα, καὶ ὁ μὲν κάτω δῆμος ἀνέστη τῶν νεκρῶν εὐαγγελιζόμενος, τοῖς <δὲ> ἄνω πληρώμασιν ἀπὸ γῆς ἀπεδόθη χορὸς. 62.3 Ὡς πάσχα θεῖον, θεὸν ἐξ οὐρανῶν οὐ στεναγωγῆσαν καὶ νῦν πνευματικῶς συνάψαν, δι' ὃν μέγας νυμφῶν τῶν ἐπληρώθη, καὶ πάντες φέρουσι τὰς στολὰς τὰς νυμφικὰς, ἐκβάλλεται δὲ οὐδεὶς ὡς οὐκ ἔχων τὴν στολὴν τὴν γαμικὴν. 62.4 Ὡς πάσχα, καινῆς λαμπαδουχίας τὸ φῶτισμα, παρθενικῆς δαδουχίας ἀγλαΐσμα, δι' ὃν οὐκέτι σβέννυνται τῶν ψυχῶν αἱ λαμπάδες, ἐνθέως δὲ καὶ πνευματικῶς ἐν πᾶσι τῆς χάριτος δαδουχεῖται τὸ πῦρ, σώματι καὶ πνεύματι, καὶ ἐλαίῳ Χριστοῦ χορηγούμενον.

63.1 Σὲ δὲ δὴ παρακαλοῦμεν, Θεὲ δέσποτα πνευματικῶς αἰώνιε καὶ δέσποτα βασιλεῦ Χριστέ, ὑπερέχε σου τὰς χεῖρας τὰς μεγάλας ἐπὶ τὴν ἱερὰν σου ἐκκλησίαν

καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν αἰεὶ σου τὸν ἅγιον, φυλάσσω, συντηρῶν, προσπολεμῶν, προστρατευόμενος, προσαγωνιζόμενος, ὑποτάσσω ὅλους τοὺς πολεμίους, νικῶν καὶ τοὺς ἀοράτῳ δυνάμει τοὺς ἐναντίους· ὡς καὶ τοὺς ἡμετέρους ἐνικήσας ἐχθρούς, ἀνάστησον καὶ νῦν αὐτὸς τὰ ὑπὲρ ἡμῶν τρόπαια καὶ χάρισαι καὶ ἡμῖν ἄσαι μετὰ Μωϋσέως τὴν ὁδὴν τὴν ἐπινίκιον, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.